Anexa nr. 103

CONCURSUL NAȚIONAL DE OCUPARE A POSTURILOR DIDACTICE/CATEDRELOR VACANTE/REZERVATE DIN ÎNVĂŢĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR

PROGRAMA PENTRU

RELIGIE ORTODOXĂ DE RIT VECHI (RUŞI LIPOVENI)

2026

A. Notă de prezentare

Prezenta programă se adresează cadrelor didactice care se prezintă la *Concursul naţional de ocupare a posturilor didactice/catedrelor vacante/rezervate din învăţământul preuniversitar*, disciplina *Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruşi Lipoveni)*.

Absolvenţii facultăţilor de profil şi profesorii care susţin examenul la disciplina *Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruşi Lipoveni)* pot preda în învăţământul preuniversitar disciplina *Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruşi Lipoveni)* şi *Discipline Teologice de Specialitate*, în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Programa de concurs este elaborată în acord cu programele şcolare în vigoare din învăţământul preuniversitar pentru disciplina religie. Competenţele şi conţinuturile din programă sunt proiectate în conformitate cu abordarea curriculară sistemică în realizarea activităţilor didactice, specifice disciplinei.

În realizarea Programei pentru *Concursul naţional de ocupare a posturilor didactice/catedrelor vacante/rezervate în învăţământul preuniversitar* s-a avut în vedere necesitatea ca profesorii de religie să aibă cunoştinţe temeinice despre conţinuturile tematice ale Programei şcolare în vigoare, folosite în procesul de predare-învăţare a disciplinei Religie.

Programa pentru Concursul naţional de ocupare a posturilor didactice/catedrelor vacante/rezervate în învăţământul preuniversitar a fost structurată astfel încât să abordeze conţinuturi din următoarele domenii teologice: *Sfânta Scriptură – cartea de căpătâi a unui creştin; Istoria Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi; Noţiuni generale cu privire la credinţa creştină ortodoxă de rit vechi (Simbolul credinţei),* precum şi din domeniul *Didacticii disciplinei şi a metodicii predării Religiei.*

Aspectele fundamentale vizate prin prezenta programă operaţionalizează profilul absolventului de învăţământ superior, filiera teologică, urmărind:

- cunoaşterea conţinuturilor fundamentale şi a principalelor tendinţe în evoluţia predării disciplinei *Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruşi Lipoveni)*, precum şi a *Didacticii disciplinei şi a metodicii predării Religiei*;
- probarea capacităţilor necesare pentru proiectarea, realizarea şi evaluarea activităţilor didactice;
- demonstrarea abilităţilor de comunicare, empatice şi de cooperare necesare realizării actului educaţional.

B. Competenţe specifice profesorului de religie

Programa vizează, pe lângă conţinuturile ştiinţifice şi cele de *didactică a disciplinei şi a metodicii predării religiei*, anumite competente specifice profesorului de *Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruşi Lipoveni)*, competenţe pe care acesta trebuie să şi le dezvolte şi probeze pe parcursul desfăşurării activităţii didactice. Într-o formulare sintetică, aceste competenţe sunt:

- cunoaşterea de către profesor a adevărurilor fundamentale de credinţă şi a elementelor de didactică şi de metodică a predării religiei, într-o varietate de contexte educaţionale;
- capacitatea de a înţelege, practica şi transmite valorile morale şi spirituale specifice acestei discipline;
- cunoaşterea şi utilizarea competentă a principalelor documente şcolare reglatoare: planuri-cadru, programe şcolare, programe pentru examene naţionale;
- capacitatea de a construi demersuri didactice interactive prin adecvarea strategiilor didactice la activităţile de învăţare şi conţinuturi, precum şi capacitatea de a construi şi menţine un climat educativ stimulativ şi eficient;
- capacitatea de a adecva conţinuturile şi demersurile didactice la particularităţile de vârstă şi la specificul dezvoltării cognitiv-afective/intelectuale a elevilor;
- probarea capacităţilor necesare pentru proiectarea, realizarea, evaluarea activităţilor didactice şi a competentelor dobândite de elevi; elaborarea de teste iniţiale, formative şi sumative, în funcţie de obiectivele sau competenţele vizate;
- valorificarea în demersul didactic a relaţiilor inter-, intra- şi multidisciplinare;
- folosirea şi contextualizarea tehnicilor comunicării eficiente cu grupul de elevi, conform principiilor şi metodelor interacţiunii educaţionale şi ale unor elemente de *retorică didactică*;
- evaluarea capacităţilor cognitive, comprehensive şi de aplicare a achiziţiilor, în scopul reglării competenţelor, a stilului didactic precum şi a abordării *strategiilor didactice moderne*;
- comunicarea didactică empatică şi eficientă, în contextul activităţilor specifice *disciplinei religie*.

C. Tematica pentru domeniile teologice:

1. Sfânta Scriptură – cartea de căpătâi a unui creştin

2. Istoria Bisericii Ortodoxe Ruse de Rit Vechi

3. Noţiuni generale cu privire la credinţa creştină ortodoxă de rit vechi (Simbolul credinţei)

D. Tematica pentru didactica disciplinei şi metodica predării Religiei

С. 1. *СВЯЩЕННОЕ ПИСАНИЕ* – НАСТОЛЬНАЯ КНИГА ХРИСТИАНИНА

- *Священное писание. Библия* – настольная книга христианина
- Ветхозаветные книги: пророческие, учительные (Богодуховенные), законодательные, исторические
- *Евангелие* – первые четыре книги *Нового Завета*, в которых изображается земная жизнь Господа нашего Исуса Христа

С. 2. ИСТОРИЯ ДРЕВЛЕПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ

- Торжество Христианства (Константин Великий)
- Первые христиане. Деяния Апостолов. Святые Мученики и Великомученики Христианства
- Вселенские Соборы
- Святые Отцы и Учители Церкви Христовой
- Отпадение Западной Христианской Церкви (1054). Появление Католицизма
- Происхождение Реформации (Лютеранство, Кальвинизм)
- Современные непротестантские вероисповедованя (баптисты, адвентисты и др.)
- Падение Византии
- Вера русских славян (восточные славяне – язычники)
- Св. Кирилл и Мефодий – просветители славян
- Христианская вера на Руси (принятие Христианства и его распространение на Руси)
- Преподобные Антоний и Феодосий – основатели Киево-Печерской обители
- Москва –Третий Рим
- Преподобный Сергий Радонежский – основатель Троице-Сергиевского монастыря
- Преподобные Савватий и Зосима Соловецкие
- Стоглавый собор
- Патриарх Никон и церковная реформа
- Раскол в Русской Церкви
- Епископ Павел Коломенский
- Протопоп Аввакум и его сподвижники
- Боярыня Морозова
- Разорение Соловецкого монастыря и Соловецкой обители
- Старообрядчество на Руси
- Древлеправославные христиане-старообрядцы
- Старообрядческие толки (вероисповедания):
  - Поповское согласие: Белокриницкое согласие; Две старообрядческой митрополии Белокриницкого согласия
  - Беглпоповское (древлеправославное) согласие
  - Беспоповское согласие: Часовенные
  - Единоверцы
- Центры и памятники старообрядческой культуры в Румынии.

С. 3. АЗБУКА ДРЕВЛЕПРАВОСЛАВНОЙ ВЕРЫ

Древлеправославные христиане-старообрядцы (русские-липовани)

- Краткое катехизическое учение Русской Старообрядческой Церкви
- Символ веры
- Церковь – Храм Божий
- О крестном знамении
- О поклонах
- О молитве. Молитва в Великий пост
- Христианский великопостный обряд
- Церковный календарь. Церковный старообрядческий календарь. Пасахалия

Понятие о церковном богослужении:

- Церковные службы (утреня, часы, вечерня, полунощница, овсенощня, литкргия (обедня); Икона. О иконопечатании
- О свечах, лампадах и ладане
- Обряд хождения по солнцу (посолонь)

- Молебны; лица, совершающие богослужение; богослужебные книги; церковные колокола; колокольные звоны
- Важнейшие древлеправославные праздники: (рождественские праздники у русских-липован; Воскресение Христово – Пасха (Паска)
- Крещение, венчание, погребение умерших и дни поминания их

TRADUCEREA CONŢINUTURILOR ÎN LIMBA ROMÂNĂ

C. 1. *Sfânta Scriptură* – cartea de căpătâi a unui creştin

- *Sfânta Scriptură. Biblia* – cartea de căpătâi a creştinului
- Cărţile *Vechiului Testament*: cărţi de prorocire (profeţie), de povăţuire, de legislaţie, istorice
- *Evanghelia* – primele patru cărţi ale *Noului Testament*, în care este zugrăvită viaţa pământeană a Domnului nostru Isus Hristos

C. 2. Istoria Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi

- Triumful Creştinismului. Constantin cel Mare
- Cei dintâi creştini. Faptele Apostolilor. Sfinţii Mucenici şi Sfinţii Mari Mucenici ai Creştinismului
- Sinoadele ecumenice
- Sfinţii Părinţi şi Profeţi ai Bisericii creştine
- Marea schismă (1054). Apariţia Catolicismului
- Reforma. Biserica Luterană. Calvinismul
- Culte neoprotestante contemporane: baptiştii, adventiştii ş.a.
- Căderea Bizanţului (a Constantinopolului)
- Credinţa slavilor de răsărit (păgânismul la slavii de răsărit)
- Sfinţii Kiril şi Metodiu – iluminiştii slavilor
- Apariţia şi răspândirea Creştinismului în Rusia
- Sfinţii Antonie şi Feodosie – întemeietorii mănăstirii Kievo-Pecersk
- Moscova – cea de a Treia Romă
- Sfântul Serghie de Radonej – întemeietorul Mănăstirii Sfintei Treimi
- Sfinţii Savvatij şi Zosima de la Mănăstirea Soloveţk
- Soborul „Stoglav”/al Celor o sută de capitole (1554)
- Patriarhul Nikon şi reforma bisericii
- Schisma/rascolul din Biserica Rusă
- Episcopul Pavel de Kolomna
- Protopopul Avvakum şi adepţii acestuia
- Boieroaica Morozova
- Lichidarea comunităţii şi a Mănăstirii Soloveţk
- Apariţia în Rusia a creştinilor ortodocşi ruşi de rit vechi – staroobreadţî
- Creştinii ortodocşi ruşi de rit vechi – staroobreadţî
- Confesiuni ortodoxe de rit vechi:
  - *orientarea „cu preot”* (поповское согласие): Centrul spiritual de la Fântână Albă (Белокриницкое согласие); Două mitropolii ortodoxe de rit vechi ale orientării „cu preot”;
  - *orientarea ortodocşilor de rit vechi „cu preoţi fugari”* (беглоповоское согласие)
  - *orientarea „fără preot”* (беспоповское согласие);
  - *orientarea celor de aceeaşi credinţă (единоверцы)* - creştini ortodocşi ruşi de rit vechi care s-au unit cu biserica ortodoxă oficială (cunoscuţi şi ca *omopişti*);
- Centre şi monumente de cultură spirituală ale creştinilor ortodocşi de rit vechi din România.

C. 3. Noţiuni generale cu privire la credinţa creştină ortodoxă de rit vechi (Simbolul credinţei)

Creştini ortodocşi de rit vechi (ruşii lipoveni)

- Scurtă prezentare a Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi
- Simbolul credinţei
- Biserica – Lăcaşul Domnului
- Semnul Sfintei Cruci
- Despre închinăciune: închinăciunea până la brâu, închinăciunea până la pământ
- Despre rugăciune. Rugăciunea în timpul Postului
- Ritualul de postul creştin
- Calendarul bisericesc. Calendarul creştin ortodox de rit vechi. Pascalia

Noţiuni despre slujbă bisericească: slujbele bisericeşti (utrenie, ceasuri, vecernie, meazonoptică, slujbă de noapte, liturghie); Icoana. Cultul icoanelor; slujitorii bisericii; cărţile bisericeşti; clopotele bisericii, bătăile clopotelor.Despre lumânări, candelă şi tămâie; ritualul mersul (înconjurul bisericii) după soare; Tedeum-ul – molebenul, sfeştania.
Principalele sărbători după calendarul creştin ortodox de rit vechi: (sărbătorile Crăciunului la ruşii lipoveni; Învierea Domnului - Paştele).
Botezul, cununia religioasă, înmormântarea, pomenirea morţilor.

Bibliografie:
1. Andrei Ivanov, *Dicţionar religios rus-român*, Editura Bizantina, Bucureşti, 2003
2. *БИБЛИЯ. Книги Саященного писания Ветхого и Нового завета* (русский перевод): http://chat/ru/-heakengate; htt:www.serve.com/irr-/Rossian/Bible.
3. Victor Vascenco, *Lipovenii. Studii lingvistice*, Editura Academiei, Bucureşti, 2003.
4. F.E. Melnikov, *Scurtă istorie a Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi/ Краткая история Древлеправославной (Старообрядческой) Церкви*, Editura „CRLR", Bucureşti, 2019
5. Site-ul Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi: www.rpsc.ru
6. *Viaţa protopopului Avvakum de el însuşi scrisă/ Житие протопопа Аввакума им самим написанное*, Editura "CRLR", Bucureşti, 2019.
7. *Святой Сергий Радонежский/Sfântul Serghie de Radonej*, Editura „CRLR", Bucureşti, 2014.
8. Silvestr Nestor, *Cronica lui Nestor*, Editura Doxologia, Iaşi, 2014.
9. Paul Evdokimov, *Arta icoanei – o teologie a frumuseţii.* Editura Meridiane, Bucureşti, 1992.
10. Сергей Зеньковский, *Русское старообрядчество. Духовные движения семнадцатого века/Serghei Zenkovski, Ortodoxia de Rit Vechi din Rusia/Circulaţia ideilor teologice în veacul al XVII-lea,* Москва, 1995.
https://www.booksite.ru/fulltext/zenkovskii/text.pdf
11. Феодор КИРИЛЭ, *Сказания о культуре и традициях русских-липован (Cultura şi tradiţiile ruşilor lipoveni. Evocări)*, Изд. «CRLR", Бухарест, 2006.
12. Feodor Chirilă, *Limba şi cultura rusă (Русский язык и русская культура)*, manual pentru clasele IX-XII, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 2002.
13. *Ruşii lipoveni în studii şi documente (I-II)*, Editura „CRLR", Bucureşti, 2015-2019.
14. Colecţia revistelor „Kitej-grad" şi „Zorile".

Notă: *Bibliografia pentru* ***disciplinele de specialitate*** *include* ***manualele de Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruşi Lipoveni),*** *cuprinse în* ***Catalogul manualelor şcolare*** *valabile în învăţământul preuniversitar, în anul şcolar în care se susţine concursul.*

D. TEMATICA PENTRU DIDACTICA DISCIPLINEI ŞI METODICA PREDĂRII RELIGIEI

I. **Religia ca disciplină de învăţământ**
   1. Educaţia religioasă şi finalităţile acesteia;
   2. Baza legislativă a predării Religiei în şcoală.

II. **Dimensiunea educativ-formativă a predării Religiei în scoală**

III. **Proiectarea, organizarea şi desfăşurarea activităţii didactice**
   1. Componentele curriculumului naţional: planuri-cadru, programe şcolare, standarde naţionale de evaluare; alţi termeni de referinţă ai curriculumului naţional: arii curriculare, discipline, module, manuale şcolare, auxiliare curriculare.
   2. Programa şcolară pentru disciplina Religie: structura programei şcolare, semnificaţia componentelor programei şcolare. Corelarea componentelor programei şcolare: competenţe generale – competenţe specifice – conţinuturi – activităţi de învăţare. Modalităţi de utilizare a programei în proiectarea şi realizarea activităţilor didactice şi în valorificarea manualelor şcolare. Posibilităţi de valorificare interdisciplinară a programei şcolare de Religie;
   3. Proiectarea curriculumului la decizia elevului din oferta şcolii/curriculumului la decizia şcolii/; modalităţi de analiză a nevoilor de cunoaştere ale elevilor, modalităţi de selectare a CDEOŞ/CDŞ modalităţi de dezvoltare a unei programe de CDEOŞ/CDŞ, exemple posibile pentru domeniul educaţiei religioase;
   4. Proiectarea activităţii didactice: planificarea calendaristică, proiectarea unităţii de învăţare, proiectarea de activităţi de învăţare intra-, inter- şi transdisciplinare;

5. Forme de organizare a activităţii didactice: caracterizare, clasificare. Lecţia; tipuri de lecţie;
6. Forme de activitate extraşcolară specifice disciplinei Religie şi proiectarea acestora: cateheza, serbarea religioasă, vizitele şi pelerinajele, expoziţiile, cercurile pe disciplină, participarea la slujbele religioase, organizarea unor activităţi filantropice.

IV. **Principiile didactice generale. Principii didactice specifice predării Religiei**: principiul hristologic şi principiul eclesiologic.

V. **Strategii didactice utilizate în procesul de predare-învăţare-evaluare**
1. Metode didactice: clasificare, caracterizare, metode de comunicare şi asimilare a cunoştinţelor/ metode de cunoaştere a realităţii religIoase / metode fundamentate pe acţiune / metode moderne de predare - învăţare / utilizarea metodelor centrate pe elev/tehnicilor de învăţare prin cooperare;
2. Mijloace şi materiale didactice utilizate în activitatea didactică: caracterizare, funcţii, clasificare. Mijloace de învățământ specifice disciplinei Religie: textul biblic, literatura religioasă, icoana, portretul, harta, mijloacele audio-vizuale, calculatorul etc;
3. Utilizarea tehnologiei informaţiei şi comunicării, a platformelor educaționale și a softurilor în construirea unor medii active de instruire. Exemplificări pentru ora de Religie.

VI. **Evaluarea procesului instructiv-educativ**
1. Evaluarea de proces: obiective, caracterizare, funcţii, tipologie. Specificul evaluării la ora de Religie;
2. Metode de evaluare: caracterizare, tipologie;
3. Instrumente de evaluare: caracterizare, calităţi (validitate, fidelitate, obiectivitate şi aplicabilitate);
4. Tipologia itemilor: definiţie, clasificări, caracteristici, domenii de utilizare, reguli de proiectare, modalităţi de evaluare şi de notare;
5. Elaborarea probelor scrise: proiectarea testului docimologic, matricea de specificaţii;
6. Metode şi instrumente complementare de evaluare (referatul, proiectul, portofoliul, autoevaluarea, investigaţia, observarea sistematică a activităţii şi comportamentului elevului).

VII. **Consilierea şi îndrumarea spirituală în cadrul educaţiei religioase.** Rolul modelelor în educaţie. Dinamica relaţiei profesor-elev în cadrul educaţiei religioase.

Notă: *Bibliografia pentru* ***didactica disciplinei și metodica predării religiei*** *include: Curriculumul național* în vigoare și în uz pentru disciplina *Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruși Lipoveni),* în anul școlar în care se susține examenul/concursul (planul-cadru, programe școlare, standarde naționale de evaluare, inclusiv notele de prezentare – după caz – din documentele oficiale care le-au reglementat).

Bibliografie

1. BOLOCAN, C.-M., *Catehetica şi Didactica Religiei. Interferenţe şi deosebiri*, Performantica, Iaşi, 2005;
2. CIOLAN, L., *Învăţarea integrată-fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Polirom, Iaşi, 2008;
3. CUCOŞ, C., *Pedagogie*, Polirom, Iaşi, 2000;
4. CUCOŞ, C., *Educaţia religioasă. Repere teoretice şi metodice*, Polirom, Iaşi, 1999;
5. PANOSCHI, M., LIŢOIU, N., Pr. IORDĂCHESCU, N., *Ghid de evaluare, Religie*, Aramis, Bucureşti, 2001;
6. ŞEBU, S., OPRIŞ, M., OPRIŞ, D., *Metodica predării religiei*, Ed. a II-a, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2017;
7. TIMIŞ, V., *Religia în şcoală. Valenţe eclesiale, educaţionale şi sociale*, P.U.C., Cluj-Napoca, 2004;
8. STOICA, A. (coord.), *Evaluarea curentă şi examenele*, Ed. ProGnosis, Bucureşti, 2001;
9. TIMIŞ, V., *Religia în şcoală. Valenţe eclesiale, educaţionale şi sociale*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2004;
10. CERGHIT, Ioan, *Metode de învăţământ*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1980;
11. STOICA, A. (coord.), *Evaluarea curentă şi examenele*, Ed. ProGnosis, Bucureşti, 2001;
12. Programul naţional de dezvoltare a competenţelor de evaluare ale cadrelor didactice (DeCeE), CNCEIP, Editura Euro Standard, București, 2008.
13. F.E. Melnikov, *Scurtă istorie a Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi/ Кратκая история Древлеправославной (Старообрядческой) Церкви*, Editura „CRLR”, București, 2019.
14. Mihai Marinescu, Feodor Chirilă, *Metodica predării limbii ruse*, Bucureşti, 1993